

ΠΙΝΔΑΡΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΟΙ
ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΩΔΙΚΕΣ 1062 ΚΑΙ 1081
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τοῦ Κων. Ν. Ἀναγνωστόπουλου (Ἀθήνα: ΕΛΤΑ2004)
ISBN 9060-88170-0-5

Πρόκειται γιὰ ἕναν ὀγκώδη τόμο ποὺ περιέχει τὶς δεκατέσσερις Ὀλυμπιακὲς Ὠδὲς τοῦ Πινδάρου, ὅπως παραδίδονται σὲ δύο ἔξω σήμερα ἀνέκδοτους χειρόγραφους κώδικες (1062 καὶ 1081). Οἱ κώδικες αὐτοὶ χρονολογοῦνται στὸν 16ον αἰῶνα καὶ φυλάσσονται στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ἑλλάδος. Τὸν ἀνώνυμο γραφέα τοῦ πρώτου κώδικα ἐταύτισε πειστικὰ μὲ τὸν μοναχὸ Παχώμιο Ρουσάνο ὁ Φ. Δημητρακόπουλος σὲ μελέτη του ποὺ δημοσιεύθηκε πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια Ἑργόχειρα ἔρωτος. Ὑστεροβυζαντινὰ - δημῶδη - μεταβυζαντινὰ κείμενα καὶ μελέτες, Ἀθήνα: Ἐπικαιρότητα 2000, 153-207, κυρ. 168). Ἀντίθετα, ὁ κωδικογράφος τοῦ δευτέρου χειρογράφου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἑκατὸ χρόνια πιδ παλιὸ ἀπὸ τὸ πρώτο, παραμένει ἄγνωστος.

Στὸ βιβλίο προτάσσεται μιὰ γενικὴ Εἰσαγωγή ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀκτὼ κεφάλαια. Ἀπὸ αὐτὰ τὰ τρία πρῶτα ἀφοροῦν τὴν ἐπικαιρότητα τοῦ Θεβαίου λυρικοῦ (σσ. 7-8), τὸν βίο καὶ τὸ ἔργο του (σσ. 8-9) καθὼς καὶ τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς τέχνης του (σσ. 9-10). Στὴν ἴδια Εἰσαγωγή ἐντάσσονται δεκατέσσερα σύντομα σημειώματα ποὺ ἀφοροῦν καθεμιὰ ἀπὸ τὶς Ὀλυμπιακὲς Ὠδὲς ξεχωριστά, τὸ ὄνομα καὶ τὴν καταγωγή τοῦ ἐγκωμιαζόμενου νικητῆ, τὸ εἶδος τοῦ ἀγωνίσματος στὸ ὁποῖο ἐνίκησε ἀλλὰ καὶ τὴν χρονολόγησιν κάθε ποιήματος (σσ. 10-12). Ἀκολουθοῦν δύο συγκεντρωτικοὶ Πίνακες (σσ. 13-14). Στὸν πρῶτο κατατάσσονται ἀριθμητικὰ οἱ Ὀλυμπιονικοὶ ἀλλὰ καὶ κάποια στοιχεῖα γιὰ τοὺς νικητὲς πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων ὀφείλουν τὴν σύνθεσιν. Στὸν δεῦτερο ἀκολουθεῖται χρονολογικὴ κατάταξις τῶν Ὑμνων καὶ ταυτόχρονα ἀπαριθμοῦνται παράλληλα πρὸς αὐτοὺς πολιτικὰ ἢ πολεμικὰ γεγονότα.

Οἱ περιγραφὲς τῶν δύο κωδίκων ποὺ ἔπονται (σσ. 15-21) εἶναι σύντομες ἀλλὰ περιεκτικὲς. Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν κώδικα Ε.Β.Ε. 1062, δίδονται σημαντικὲς πληροφορίες γιὰ τὴν στάχωσή του, τὴν δι-

ακόσμηση τῶν ἐξωφύλλων, τὸν ἀριθμὸ τῶν φύλλων του, τὴν πρακτικὴν χρῆση του ὡς μαθηματαρίου, ἀλλὰ καὶ τὴν συμβολὴ τῶν τριῶν φιλολόγων τῆς παλαιολόγειας ἐποχῆς, τοῦ Δ. Τρικλίνιου, τοῦ Μ. Μοσχόπουλου καὶ τοῦ Θ. Μάγιστρον, ποὺ ἀπετέλεσαν τὶς βασικῆς πηγῆς τοῦ γραφέα τοῦ κώδικα γιὰ τὸν σχολιασμὸ τῶν πινδαρικῶν ὕμνων. Ὁ ἐπιμελητὴς σχολιάζει ἐπίσης τὸν γραφικὸ χαρακτήρα ποὺ χρησιμοποιοεῖται στὰ κῶλα κάθε ὕμνου, στὰ γλωσσήματα καὶ στὰ σχόλια. Χρησιμώτατο γιὰ τὸν ἀναγνώστη εἶναι, τέλος, καὶ τὸ βιογραφικὸ σημείωμα τοῦ γραφέα τοῦ πρώτου κώδικα. Μικρότερη σὲ ἔκταση εἶναι ἡ περιγραφή τοῦ κώδικα Ε. Β. Ε. 1081, πιθανώτατα λόγῳ τῆς ἀτελοῦς διάσωσής του.

Ἡ ποιότητα τῆς φωτογραφικῆς ἀνατύπωσης τοῦ κεμένου τῶν δύο κωδίκων κερδίζει σαφῶς τὶς ἐντυπώσεις. Σὲ δύο πλαϊνὲς στήλες μεταγράφεται κατὰ κῶλα τὸ κεμένο τῶν ᾠδῶν καὶ τῶν παρασελίδιων Σχολίων. Τὸ χρῶμα στὸ μελάνι ποὺ χρησιμοποιήθηκε ὁ κωδικογράφος διατηρεῖται καὶ στὴν παρούσα ἔκδοση. Στὶς δύο ἐπόμενες στήλες ὁ ἐπιμελητὴς τοῦ τόμου ἀναδημοσιεύει τὸ κεμένο τῶν δεκατεσσάρων Ὀλυμπιακῶν ᾠδῶν, ὅπως αὐτὸ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὸν φιλόλογο William H. Race στὴν σειρὰ *The Loeb Classical Library* 56, τόμ. 1 (1997), ἐνῶ ἐπιχειρεῖ τὴν ἔκδοση τῶν βυζαντινῶν Σχολίων ποὺ περιέχονται στὸν κώδικα.

Τὴν προτελευταία στήλη τῆς ἀριστερῆς σελίδας καταλαμβάνει ἡ μεταφορὰ στὴν Νέα Ἑλληνικὴ τῶν βυζαντινῶν Σχολίων, πόνημα ἀπὸ κοινοῦ τοῦ Χρ. Σωτ. Κοντούλη καὶ τῆς Σ. Αποστ. Κουρουτσίδου.

Ἡ τελευταία στήλη τῆς ἴδιας σελίδας μοιράζεται κατὰ τὸ ἥμισυ ἀνάμεσα στὴν ἔμμετρον καὶ συχνὰ μὲ ὁμοιοκαταληξία νεοελληνικὴ μετάφραση τῶν ᾠδῶν ἀπὸ τὸν Χρ. Σωτ. Κοντούλη καὶ στὴν ἀναδημοσίευση τῆς ἀγγλικῆς μετάφρασης τῶν πινδαρικῶν ᾠδῶν ποὺ ἐπιμελήθηκε ὁ διαπρεπὴς Ἀμερικανὸς φιλόλογος.

Εἰδικώτερα σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν δομὴ τοῦ πρώτου κώδικα (Ε. Β. Ε. 1062) παρατηροῦνται τὰ ἀκόλουθα: ἡ ἐργοβιογραφία τοῦ ἀρχαίου λυρικοῦ, ἐπιμελημένη ἀπὸ τὸν Θωμᾶ Μάγιστρο, ἡ μετρικὴ ἀνάλυση τῶν ᾠδῶν του ἀπὸ τὸν Δημήτριον Τρικλίνιον καθὼς καὶ γενικῆς παρατηρήσεις γιὰ τὸ κάθε μέτρο ξεχωριστά, βασισμένες στὴν Ἐπιτομὴ τῶν ἐννέα μέτρων ἀπὸ τὸ *Ἐγχειρίδιον* τοῦ Ἡφαιστίωνα, προτάσσονται τοῦ κεμένου τῶν πινδαρικῶν ᾠδῶν (σσ. 226R - 237v) στὸν κώδικα. Οἱ Ὀλυμπιακῆς ᾠδῆς μὲ τὰ Σχόλιά τους καθὼς καὶ οἱ μεταφράσεις

τους καταλαμβάνουν τὸ μεγαλύτερο τμήμα τοῦ χειρογράφου (σσ. 241 - 301 ν), ὅπως ἄλλωστε εἶναι ἀναμενόμενο. Ὡς πρὸς τὸν δεῦτερο κώδικα (Ε. Β. Ε. 1081) θὰ μπορούσαμε νὰ ἐπισημάνωμε τὰ ἀκόλουθα: ἀπουσιάζουν ὀλοκληρωτικὰ Σχόλια ποῦ ἀφοροῦν τὸν βίο, τὸ ἔργο ἢ τὸ μέτρο τῶν πινδαρικῶν Ὡδῶν, στὸ χειρόγραφο περιέχονται μόνο οἱ πέντε πρῶτοι Ὀλυμπιονικοὶ (σσ. 185r - 199v), ἐνῶ τα Σχόλια προέρχονται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ Μανουὴλ Μοσχόπουλου.

Τὸν τόμο κατακλείει ἡ συνοπτικὴ ἀναφορὰ στὴν δομὴ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ὑμνων (σ. 22), ἓνα ἐπιγραμματικὸ σημεῖωμα τῶν μετρικῶν ὄρων ποῦ ἀναφέρονται στοὺς κώδικες (σσ. 22-25), καθὼς καὶ οἱ διαφορετικὲς γραφεὲς ποῦ δίνουν οἱ δύο κώδικες σὲ σχέση μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ Race (σσ. 25-46). Ὁ τόμος ὀλοκληρῶνεται μὲ τὸν κατάλογο τῶν συντομογραφιῶν ποῦ χρησιμοποιήθηκαν (σσ. 46-47) καὶ μὲ τὴν βασικὴ βιβλιογραφία (σσ. 47-53).

Ἡ ἐντύπωση ποῦ ἀποκομίζει κάποιος ἀπὸ τὴν παροῦσα ἔκδοση εἶναι συνολικὰ πολὺ θετικὴ. Ἡ δημοσίευση τῶν δύο κωδίκων εἶναι μιὰ εὐτυχὴς συγκυρία ποῦ ἐπιτρέπει στὸ εὐρὸ κοινὸ τὴν γνωριμία καὶ τὴν ἐξοικείωσή του μὲ τὴν παράδοση τοῦ πινδαρικοῦ κεμμένου, καθὼς καὶ μὲ τὰ Σχόλια στὶς Ὀλυμπιακὲς Ὡδὲς τοῦ λυρικοῦ ποιητῆ ποῦ ἐπιμελήθηκαν τρεῖς φωτισμένοι Βυζαντινοὶ λόγιοι.

Δρ Μαργαρίτα ΣΩΤΗΡΙΟΥ
Πανεπιστήμιον Πελοποννήσου